

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษา ในสังกัดวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 7 โดยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวางพื้นฐานความคิดนำไปสู่กรอบการวิจัยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งจะเสนอตามลำดับดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของคุณธรรม
2. ความหมายของจริยธรรม
3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
4. องค์ประกอบของจริยธรรม
5. แนวความคิดการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
6. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยในต่างประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคุณธรรม

มีผู้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้หลายท่าน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 187) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี

ประภาศรี สหอำไพ (2540 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง "หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจ อยู่ขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี"

กู๊ด (Good 1973 : 64) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ดังนี้

1. คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย พฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน

2. คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณคนได้กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติ และศีลธรรม

จากความหมายของคุณธรรม ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า
คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่สั่งงามที่ได้ประพฤติ ปฏิบัติจนเคยชิน
เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

ความหมายของจริยธรรม

ความคิดในเชิงจริยธรรมมีกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ นักปราชญ์ในยุคโบราณ
หลายต่อหลายท่านต่างกล่าวถึง และพยายามสั่งสอนให้ผู้คนประพฤติกันในแนวทางที่ถูกต้อง
ชอบธรรม กระทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและสังคม
ตัวอย่างเช่น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขงจื้อ เพลโต YRY จนถึงปัจจุบัน แนวความคิด
ในเรื่องจริยธรรมได้พัฒนามาเป็นลำดับ มีผู้กล่าวถึง "จริยธรรม" ในความหมายที่แตกต่างกัน
หลายลักษณะเช่น

กรมวิชาการ (2523 : 131) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง แบบแผน
ความประพฤติ ซึ่งอยู่บนหลักคุณธรรม

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2533 : บทนำ) ให้ความหมาย
ของจริยธรรมว่า หมายถึง หลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำคัญให้บุคคลยึดถือใน
การปฏิบัติตน

ไพโรจน์ ปานอยู่ (2536 : 29) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ความ
สำนึกที่บุคคลพึงมีในเรื่องความรับผิดชอบชีวิต ความถูกต้อง ความผิด ความยุติธรรมและไม่
ยุติธรรม การประพฤติปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม อันจะก่อให้เกิดความสงบสุข
ความเจริญรุ่งเรืองในสังคมและประเทศชาติ

สำหรับนักคิดและนักจิตวิทยาการศึกษาในประเทศตะวันตกหลายท่าน ก็ได้ให้
คำอธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมไว้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โคลเบอร์ก (Kohlberg 1969 : 34) ให้การอธิบายว่า จริยธรรมเป็นความรู้สึก
ผิดชอบ ชีวิตเป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานพฤติกรรมในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนมี
จริยธรรมของ ตนเองโดยอาศัยกฎเกณฑ์จากสังคมเป็นสิ่งตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด

ฮอฟแมน (Hoffman 1979 : 958-966) ได้จำแนกองค์ประกอบของ
จริยธรรมไว้ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่บราวน์ได้กระทำ กล่าวคือเขาเชื่อว่า จริยธรรมเป็น
กระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน (internalization) ขององค์ประกอบจริยธรรม 3 ประการที่เป็น
อิสระจากกันคือความคิดทางจริยธรรม (moral thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (moral
feeling) และ พฤติกรรมจริยธรรม (moral behavior)

โดยการประมวลจากความหมาย และคำอธิบายที่มีผู้ให้ไว้ทั้งภายในประเทศ และ
ต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงขออนุญาตความหมายของ "จริยธรรม" ไว้ดังนี้

จริยธรรม หมายถึง แนวทาง แบบแผน หรือหลักการที่ว่าด้วยความดีงามซึ่งมี

พื้นฐาน มาจากหลักการของศาสนา หรือสิ่งที่คนในสังคมยอมรับว่าเป็นความดีความถูกต้อง เป็นต้นว่าหลักของศีล สมาธิ หลักของการยึดประโยชน์ส่วนรวม หรือหลักของการพัฒนา ประเทศ ฯลฯ

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ (Piaget, 1960 : 357) เป็นผู้ริเริ่ม แนวความคิดที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา ในการที่จะรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมโดยพัฒนาการทางด้าน จริยธรรมของบุคคล จะขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นด้วย เพียเจท์ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ของมนุษย์เป็น 3 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึง 2 ขวบ เด็กในวันนี้ยัง ไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอมอย่างละเอียด แต่มีความต้องการทางกายซึ่งต้องการที่จะได้รับการตอบสนองโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการสนองต่อกฎเกณฑ์ ตาม

วัฒนธรรม มีการตัดสินใจเพื่อกระทำ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

ขั้นที่ 2 ขั้นยึดคำสั่งพัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2 - 8 ปี เด็กจะมีความ เกรงกลัวต่อผู้ใหญ่และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม โดยถือว่าเป็น การทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงผลที่ผ่านมา

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตนพัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 8 - 10 ปี เพียเจท์ เชื่อว่าเกิดขึ้นจากพัฒนาการทางสติปัญญา และจากประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อน ด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคลในช่วงวัย 8 - 10 ปี เด็กที่อยู่ใน สังคมปกติจะบรรลุถึงขั้นที่ 3 แต่ก็อาจจะมีเด็กบางคนที่พัฒนาการของเขาอาจหยุดชะงักใน ขั้นที่ 2 เนื่องจากการบีบบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดูตัวเขา หรือจากสังคมหรือจากการ ขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้ (สง่า วุฒิประจักษ์, 2531 : 13 - 14)

แกนสารของจริยธรรม ตามแนวทางของเพียเจท์ มี 2 ส่วนหนึ่ง คือ การเคารพ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม และส่วนที่ 2 คือ การมีความยุติธรรม

จริยธรรมแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ชั้นแรก คือ จริยธรรมจากภายนอก จริยธรรมตามข้อ บังคับหรือจริยธรรมสังนิยม ชั้นที่ 2 คือ จริยธรรมจากภายใน จริยธรรมความร่วมมือ หรือ จริยธรรมในการปฏิบัติต่อกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมจากภายนอก มี 2 ปัจจัยหลักคือ ความจำกัดด้าน พัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ และการนับถือผู้ใหญ่แบบทิศทางเดียว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เด็กพัฒนาไปสู่จริยธรรมจากภายในก็คือ พัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กวัยเดียวกัน

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก โคลเบอร์กนักจิตวิทยาชาวอเมริกาได้ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการของความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวคิดของ เพียเจท์ พบว่า มนุษย์ในวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น มีขั้นตอนของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือเจตนาก่อนกระทำจากขั้นต่ำสุดเมื่อเป็นเด็กเล็กไปจนถึงขั้นสูงสุดคือขั้น 6 เมื่อเป็นผู้ใหญ่ตอนกลาง ในกรณีที่ความเจริญทางจิตนี้มีได้หยุดชะงักในขั้นต่ำ ๆ เสียก่อน และขั้นทั้ง 6 ที่ควรเกิดตามอายุที่เพิ่มขึ้นของบุคคลนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 63 - 65) ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 อายุ 0 - 7 8 เจตนาหลีกเลี่ยงการโดนลงโทษทางกาย

ขั้นที่ 2 อายุ 10 - 12 ปี เจตนาแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ

ขั้นที่ 3 อายุ 13 - 15 ปี เจตนาที่จะทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อับอายที่ผู้อื่นจะรู้เห็นความชั่วของตนเอง)

ขั้นที่ 4 อายุ 16 - 20 ปี เจตนาที่จะทำตาม กฎ ระเบียบ กฎหมายและหลักศาสนา เพราะเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ นั้นเพื่อส่วนรวม

ขั้นที่ 5 ผู้ใหญ่ตอนต้น เจตนาทำในสิ่งที่เห็นว่า ถูกควรเพื่อส่วนรวมเป็นตัวของตัวเอง ละอายในตัวเองเมื่อทำชั่ว ภูมิใจตัวเองเมื่อทำดี

ขั้นที่ 6 ผู้ใหญ่ตอนกลาง เจตนาที่จูงใจหลักอุดมคติสากล เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น โอบอ้อมอารี มนุษยธรรม และความเสมอภาค

ทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้นนี้ นักพัฒนาจริยธรรมสามารถนำมาใช้กำหนดทิศทาง และขั้นตอนการพัฒนาจริยธรรมได้เป็นอย่างดี โดยมีประโยชน์ 5 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ทำให้นักพัฒนาไม่พัฒนาแบบถอยหลังเข้าคลอง เช่น พัฒนาผู้ที่อยู่ในขั้น 3 ให้ลงไปขั้น 1 อีก เพื่อให้เกรงกลัวการลงโทษทางกาย

ประการที่ 2 ทำให้นักพัฒนาไม่พัฒนาแบบข้ามขั้น เช่น ต้องการพัฒนาเด็กอายุ 8 - 10 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นการแสวงหารางวัลวัตถุสิ่งของ ให้ข้ามไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง

ประการที่ 3 การบังคับให้นักพัฒนาจริยธรรมต้องทราบก่อนการพัฒนา ว่าผู้ที่ได้รับการพัฒนานั้นมีเหตุผลเชิงจริยธรรมปัจจุบันอยู่ในขั้นใด ถ้าเป็นขั้นที่ต่ำกว่าที่เหมาะสมกับอายุของเขาก็สมควรจัดการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาให้สูงขึ้นไปสู่ขั้นต่อไปทีละขั้น และทฤษฎีนี้ จะให้ประโยชน์

ประการที่ 4 คือกำหนดว่าขั้นต่อไปควรพัฒนาแก่ผู้รับนั้นคือขั้นใด

ประการที่ 5 กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาว่า เมื่อพัฒนาจบสิ้นลงแล้ว จะวัดผลอย่างไร และผลจะออกมาเป็นอย่างไรจึงจะเรียกว่าการพัฒนานั้นประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาได้จำแนกจริยธรรมออกเป็นหลายองค์ประกอบต่าง 9 กัน ดังเช่น บราวน์ (Brown. 1965 : 411) ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็น 3 มิติ คือ ความรู้ (Knowledge) ความประพฤติ (Conduct) และความรู้สึก (Feeling) ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2523 : 3) ที่จำแนกองค์ประกอบที่สำคัญของบุคคลมี 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้อง ได้ด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือพฤติกรรม การกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิด ในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพล ส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นกับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ส่วน ที่กล่าวมาแล้วและบางส่วนอาจขึ้นกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยา บางประการของบุคคลนั้น หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่ร่วมเร้าบุคคลนั้น อีกด้วย

ฮอฟแมน (ทิพย์รัตน์ ไทศรีวิชัย, 2529 :16 ; อ้างอิงมาจาก Hoffman.1979 : 958-966) เห็นว่าการซึมซาบของจริยธรรม (Moral Internalization) ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และ พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2-3) กล่าวว่าลักษณะต่าง 9 ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมมี 4 ประการ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ไว้ในสังคมของตนเองนั้น ยุคมรับหรือไม่ ยุคมรับการกระทำชนิดใด อันเป็นเครื่องหมายกำหนดว่า การกระทำชนิดใดเป็น สิ่งดี ควรกระทำ การกระทำชนิดใดควรเว้น ความรู้เชิงจริยธรรมที่มีในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ อายุ ระดับการศึกษาและการพัฒนาทางสติปัญญาของคนนั้น ๆ ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทาง สังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เด็กเรียนรู้มาตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะในช่วงอายุ 2-10 ปี บุคคลจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมาก

จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่สำหรับบุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องแสดงมูลเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบุคคลและพัฒนาการทางด้านอารมณ์

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่นับเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประการ เช่น การเสียสละ เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นในสภาพที่บุคคลถูกยั่วยุให้กระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ เช่น การกล่าวเท็จ การขโมยสิ่งของ เป็นต้น เป็นพฤติกรรมที่จะไม่เกิดขึ้นในบุคคลที่มีจริยธรรมสูง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าจริยธรรมประเภทอื่น ๆ เพราะการกระทำในสิ่งที่ดีและเลวของบุคคลย่อมส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

องค์ประกอบทางจริยธรรมทั้ง 4 ด้านนี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นเป็นเครื่องชี้ว่า บุคคลมีจริยธรรมมากน้อยเพียงใดเป็นเหตุผลแสดงระดับจริยธรรมด้วย **แนวความคิดในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม**

การปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา เพราะการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สำคัญของชีวิตที่พร้อมจะหันเหไปในทิศทางที่ดีและไม่ดี โดยง่าย ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีสถานบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น สวนอาหารหรือภัตตาคาร สนุกเกอร์คลับ ดิสโก้เทค เกมสไฟฟ้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลในสังคม นักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมได้รับอิทธิพลทางสังคมนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักศึกษาเหล่านั้นจึงเป็น สิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งดังที่มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (2525 : 1-4) ได้ให้แนวความคิดในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไว้ว่าการศึกษาที่สมบูรณ์ที่จะทำให้คนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและต่อตนเองนั้นย่อมเป็นการศึกษาที่ให้ทั้งความรู้ คุณธรรมและทักษะ หากเราปล่อยปละละเลยไม่ปลูกฝังคุณธรรม ให้คนมีแต่ความรู้ มีทักษะอย่างเดียว ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมได้เป็นอันมากเหมือนกัน และหากเราจะดูการสอนในสถานศึกษาทุกระดับ ก็จะเห็นว่ามุ่งแต่ความรู้และทักษะ

ยังขาดความเอาใจใส่และกระทำกันอย่างจริงจังในด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนี้ เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากด้วย จะต้องอาศัยการกระทำจริง ๆ ต้องปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กและต่อเนื่องอยู่เสมอ ทุกสถาบันในสังคมจะต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์คุณธรรมให้เกิดขึ้น ต่อผลเมืองไทย เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขของบ้านเมือง การที่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เป็นสิ่งขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของชาติ

บรรจง ชูสกุลชาติ (2532 : 5) ได้เสนอแนวความคิดในการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม ไว้ว่า "คน" มิใช่เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยรูปร่างหน้าตาภายนอกที่มองเห็นด้วยตาเท่านั้น แต่หากยังต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญซึ่งทำให้แตกต่างไปจากสัตว์โลกทั่วไป สิ่งนั้นคือ "คุณธรรม" เพราะคุณธรรมนี้เองที่ทำให้คนเราได้ชื่อว่าเป็น "มนุษย์" อันหมายความว่า ความเป็นผู้มีใจสูง คำว่า "คุณธรรม" จึงหมายถึง สภาพความดีงามทั้งหลายที่ฝังลึกอยู่ในสำนึกของบุคคล อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมเป็นหลักสมบัติของมนุษยชาติโดยเฉพาะ

กรมสามัญศึกษา (2535 : 46) รายงานว่า การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีความสำคัญต่อตนเองและสังคม และโดยเฉพาะครูทุกคนควรตระหนักและมีความรับผิดชอบทั้งด้านความประพฤติที่เป็นแบบอย่าง ตลอดทั้งควรเอาใจใส่ดูแลในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้นักเรียนเป็นทั้งคนเก่งและคนดี ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในพิธีทูลเกล้าถวายปริญญาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของ 5 สถาบัน ณ ศาลาดุสิตดาลัย วันที่ 3 ตุลาคม 2532 ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า "...การสอนคนให้เก่งนี้ ถ้าดูเฉพาะบางแง่มุมอาจเห็นว่าดีว่าสอดคล้องต้องกับสมัยเร่งรัดพัฒนา แต่ถ้ามองให้ถี่ถ้วนรอบด้านแล้วจะเป็นการมุ่งสอนคนให้เก่งเป็นเกณฑ์ อาจทำให้เกิดจุดบกพร่องต่าง ๆ ขึ้นในตัวบุคคลได้ไม่น้อย ที่สำคัญก็คือ

1. บกพร่องในความคิดพิจารณาที่รอบคอบและก้าวไกลเพราะใจร้อนเร่งจะทำการให้เสร็จโดยเร็วเป็นเหตุให้การทำงานผิดพลาดซ้ำซ้อนและล้มเหลว
2. บกพร่องในความนับถือและเกรงใจผู้อื่นเพราะถือว่าคนเป็นเลิศ เป็นเหตุให้เยอหยิ่ง มองข้ามความสำคัญของบุคคลอื่น และมักก่อความขัดแย้ง ทำลายไมตรีจิตมิตรภาพตลอดจน ความสามัคคีระหว่างกัน
3. บกพร่องในความมັธยัสถ์พอเหมาะพอดีในการกระทำทั้งปวง เพราะมุ่งหน้าแต่จะหาตัวให้เด่นให้ก้าวหน้า เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบ
4. บกพร่องในจริยธรรมและความรู้จักผิดชอบชั่วดีเพราะมุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์เฉพาะตัวให้เพิ่มพูนขึ้น เป็นเหตุให้ทำความผิดและความชั่ว ทูจริตโดยไม่สะดุ้งสะเทือน

ผู้ที่มิจุดบกพร่องดังกล่าวนี้ เห็นกันอยู่ว่ามักจับเหตุจับผล จับหลักการไม่ถูกส่วนใหญ่จึงประสบปัญหาและความผิดพลาด ไม่อาจสร้างความเจริญก้าวหน้าที่มีมั่นคงแท้จริงให้แก่ตนเองแก่บ้านเมืองได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นนอกจากจะสอนคนให้เก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพพร้อม คือทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังของบ้านเมือง กล่าวคือ ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์

ให้ความดีเป็นปัจจัยและพลังประทับประคองหนุนนำความเก่ง ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรที่
อำนวยความสะดวกเป็นประโยชน์อันพึงประสงค์แต่ฝ่ายเดียว"

สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่ยังคงยอมรับว่าดีและต้องการจะรักษาไว้
โดยเห็นว่าการที่คนมีคุณธรรมเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวมทำให้ชีวิต
เป็นสุขสังคมสงบร่มเย็น บังเกิดความก้าวหน้า ปัญหาสังคมมีน้อย ผู้คนไม่เบียดเบียนแต่จะ
เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่ต้อง
ดำเนินการในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความรู้สึกสำนึกในหน้าที่
ของการเป็นพลเมืองที่ดีเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ควรจะได้
พิจารณาถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาและแนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎีเหล่านั้น เพื่อนำไปประกอบ
การพิจารณาดำเนินการให้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาประสบ
ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีทางจิตวิทยามีดังต่อไปนี้

1. **ทฤษฎีจิตวิเคราะห์** องค์ประกอบสำคัญในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์
(Freud) ก็คือ อิด (id) อีโก (ego) และซูเปอร์อีโก (superego) id เป็นแหล่งพลังงานทาง
จิตเบื้องต้น และเป็นที่ตั้งแห่งสัญชาตญาณ มันสิงอยู่ในโลกภายในซึ่งมีอยู่ก่อนที่เราจะมีประสพ
การณ์กับ โลกภายนอกมันเป็นความต้องการแสวงหาเพื่อตนเองจะเรียกว่าเป็นกิเลสตัณหาที่ได้
หรือจะเรียกว่าล้นदानดิบ ที่มีความปรารถนารุนแรงทุกอย่างปราศจากการกลั่นกรอง ที่กล่าวนี้
เป็นระยะแรก

ต่อมาก็มี ego เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของ id ego อาศัยหลักแห่งความจริง คือ
สิ่งที่ปรากฏอยู่อย่างแท้จริง ไม่ใช่ใฝ่ฝันอย่างลม ๆ แล้ง ๆ ทำให้มีความยังคิดถึงต้องใช้สมองหา
เหตุผลหรือการกำหนดรู้ ตอนนี้มีมีการเรียนรู้พัฒนาขึ้นมา การเรียนรู้ทำให้คนฉลาดสามารถ
เป็นนายเหนือความอยากอันเกิดแต่ id การเรียนรู้อาศัยการรับรู้ ความจำ ความคิดและส่งเสริมให้
ego เข้มแข็ง

ซูเปอร์อีโก (superego) เป็นลักษณะที่สาม เป็นหลักแห่งอุดมคติและศีลธรรมจรรยา
เราทราบแล้วว่า id อาศัยหลักแห่งความสำราญ ego อาศัยหลักแห่งความจริง ส่วน superego
นี้อยู่เหนือหลักแห่งความจริงไปอีก เป็นเรื่องของ การประพฤติความดีที่ยังคงยอมรับและละเว้น
สิ่งเลวที่ยังคงไม่ยอมรับ superego แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

n. Ego-ideal คือ อุดมคติเป็นแนวคิดของผู้ใหญ่ในสังคมที่สอนไว้ว่าอะไรเป็นสิ่ง
ที่ควร อะไรเป็นสิ่งที่ไม่ควร และเมื่อประพฤติตามแล้ว จะเป็นที่ยอมรับชมชอบของผู้ใหญ่ในสังคม

r. conscience คือ มโนธรรม ได้แก่ความรู้สึกว่าอะไรดีควรทำ อะไรชั่วควร

ละเว้น ในขั้นนี้เด็กจะพัฒนาจากการที่เด็กเคยกระทำผิดอยู่ในใจเช่นผู้ใหญ่สอนให้เกลียดชัง ความสกปรก ถ้าเราไปนิยมก็จะได้รับโทษ เราจึงละเว้น บุคคลในระดับนี้จะเคร่งต่อหลัก ศีลธรรมเป็นอันมาก เป็นส่วนสำคัญที่ป้องกันการกระทำความผิด

สรุปจากทฤษฎีดังกล่าว บทบาทของการศึกษาคือการพัฒนาทางด้านจิตใจเพื่อ เสริมสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ระบบเศรษฐกิจและสังคมต้องการปัจจัยที่ สำคัญที่สุด คือการศึกษาเพื่ออบรมฝึกฝนการนำสติปัญญาไปใช้เป็นประโยชน์แก่สังคม ส่วน พยายามแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิต คือความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด หรือการมีอิสรภาพ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์ของสังคม และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการพัฒนาจริยธรรม ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายกระบวนการ เรียนรู้ โดยหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากปรากฏการณ์ของสังคม

บันดูรา (Bandura. 1986 : 47) ได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอย่างลึกซึ้ง เขามีความคิดว่าการเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation) การ เลียนแบบ (Imitation) และการเอาอย่างแบบ (Modeling) บันดูรา มีความคิดแตกต่างจาก กลุ่มสกินเนอร์ตรงที่เห็นว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีการเสริมแรง (Reinforcement) คือไม่ จำเป็นต้อง มีรางวัลและการลงโทษ ความสำคัญของการเรียนรู้คือกระบวนการเลียนแบบ พฤติกรรมของผู้อื่นหรือพิจารณาการกระทำของผู้อื่นแล้วสังเกตผลกรรมที่ตามมา การตัดสินใจ ทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ กฎเกณฑ์การ ตัดสินใจนี้เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม

สรุปได้ว่าจริยธรรมของเด็กเกิดจากการเลียนแบบหรือเอาอย่างแบบ ดังนั้นตัวแบบจึง มีบทบาทสำคัญมาก ตัวแบบดีเด็กก็จะดี ตัวแบบเลวเด็กก็จะประพฤติเลวด้วย แต่โดยธรรมชาติเด็กนั้นเด็กจะพยายามสังเกตตัวแบบในการกระทำอย่างหนึ่ง ถ้าตัวแบบได้รับความสนใจได้ รับประโยชน์หรือความพอใจ ผู้สังเกตคือเด็กหรือคนอื่นก็ย่อมอยากได้รับความพอใจด้วยจึงยอม เลียนแบบตัวแบบนั้น ตัวแบบจึงมีบทบาทสำคัญ ตัวแบบอาจจะ เป็นพ่อแม่ คนในครอบครัว คนที่มีชื่อเสียงน่าเคารพนับถือ หรือแม้กระทั่งเพื่อนที่สนิทสนม ครูอาจารย์หรือดารา เป็นต้น ถ้าสังคมใดมีแบบที่ดี คนในสังคมนั้นก็จะมีจริยธรรมดีด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับ เงื่อนไข (Conditional) และตัวแบบ (Modeling) เป็นสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

दनय जारुप्रसिथी (2533) ได้ศึกษาระดับทัศนคติเชิงจริยธรรมของนักศึกษา วิชาพลศึกษาในวิทยาลัยพลศึกษาภาคใต้ พบว่านักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีทัศนคติ เชิงจริยธรรมอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยนักศึกษาชายมีทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านความ

รับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความเสียสละอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักศึกษาหญิง มีทัศนคติเชิงจริยธรรมทั้งสามด้านนั้นอยู่ในระดับสูง

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาจริยธรรมของอาจารย์ และ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกรุงเทพมหานครตามตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส (เฉพาะอาจารย์) สังกัดประเภทโรงเรียนและเพื่อศึกษาจริยธรรม 10 ด้าน คือ รับผิดชอบต่อ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง ความยุติธรรม ความเสียสละ ความมีเหตุผล ความรักชาติ ความเมตตากรุณา และความสามัคคี

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า การเรียงลำดับจริยธรรม 10 ด้านของ อาจารย์และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสัมพันธ์กัน ส่วนคะแนนจริยธรรมไม่มีความสัมพันธ์กันในทางบวก และอาจารย์มัธยมศึกษาตอนปลายเพศหญิง และเพศชาย มีคะแนน จริยธรรม ด้านความสามัคคี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยอาจารย์เพศหญิงมีคะแนน จริยธรรมสูงกว่าอาจารย์เพศชาย อาจารย์มัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุ และสถานภาพสมรส แตกต่างกัน มีคะแนนจริยธรรมรายด้านและคะแนนจริยธรรมรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน และสังกัดประเภท โรงเรียนต่างกันมีคะแนนจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง ความยุติธรรม ความเสียสละ ความ สามัคคี และคะแนน จริยธรรม รวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเพศหญิงและเพศชาย มีคะแนนจริยธรรมรายด้านและ คะแนนจริยธรรมรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และมีสังกัดประเภทโรงเรียนต่างกัน มีคะแนนจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความเคารพ ต่อกฎหมายบ้านเมือง ความยุติธรรม ความเสียสละ ความสามัคคี และคะแนนจริยธรรม รวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับระดับจริยธรรมด้านของอาจารย์มัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับ 3 (มี จริยธรรมเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็ก ๆ) และอยู่ในระดับ 4 (มีจริยธรรมเพื่อ ผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม) ส่วนระดับจริยธรรมรายด้านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับ 3 (มีจริยธรรมเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็ก ๆ) และระดับจริยธรรมรวม ทุกด้านของอาจารย์และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับ 3 (มีจริยธรรมเพื่อwa ประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็ก ๆ)

นวลละออ แสงสุข (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรม เชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความ รับผิดชอบต่อ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความเสียสละ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Systematic Random Sampling จำนวน 551 คน เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe' Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความเสียสละและโดยรวมทุกด้านจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านความรับผิดชอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียรและด้านความเสียสละ พบว่า นักเรียนเพศชายและเพศหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความรับผิดชอบและด้านการพึ่งตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

เดนนิส (Dennis, 1981 : 4563-A) แห่งมหาวิทยาลัยมิสซูรี โคลัมเบีย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การควบคุมพฤติกรรมและวินัยของนักเรียน" ผลการวิจัยพบว่า

1. ห้องเรียนที่ครูใช้วิธีการควบคุมนักเรียนอย่างเคร่งครัด จะไม่มีผลอย่างแท้จริงต่อกรวม มีวินัยของนักเรียน และนักเรียนจะมองว่าครูเป็นผู้ที่คอยคุมนักเรียนมากกว่า
2. นักเรียนจะชอบครูที่ให้การช่วยเหลือนักเรียน มากกว่าครูที่ควบคุมนักเรียนให้อยู่ในวินัยอย่างเคร่งครัด
3. ในการรักษาวินัยของนักเรียน จะไม่มีความแตกต่างระหว่างครูที่ชอบช่วยเหลือนักเรียน และครูที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน
4. ในเรื่องการดูแลความประพฤตินักเรียนปรากฏว่า ครูที่ละเลยกับครูที่มีความเคร่งครัดมากจะไม่มีผลต่อการรักษาวินัยของนักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาการปลูกฝังคุณธรรม
นักเรียน ดังนี้

1. นักเรียนชายมีปัญหาทางด้านจริยธรรมมากกว่านักเรียนหญิง
2. บุคคลที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันจะมีค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรมที่แตกต่างกัน
3. นักเรียนไม่ให้ความสนใจในเรื่องระเบียบวินัยของโรงเรียน
4. การปลูกฝังคุณธรรมนักเรียนด้วยวิธีการบังคับจะไม่ประสบความสำเร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

